

АКАДЕМІЯ МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

ТЕОРІІ МІКРО- МАКРОЕКОНОМІКИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 38

Київ-2012

ЗМІСТ

<i>Оболеньський О.Ю.</i> Сучасні напрями інституціоналізму та трансформація суспільства.....	5
<i>Говорушко Т.А.</i> До питання про важливість дослідження підприємницького середовища в ринкових умовах господарювання.....	17
<i>Гузик М.М.</i> Перманентно висока інфляція в Україні: витоки та шляхи подолання	25
<i>Кондрашихін А.Б.</i> Інтелектуальна власність в системі підготовки фахівців економічного профілю: питання створення та оцінки.....	36
<i>Кисельова О.М.</i> Основи муніципального оподаткування в Україні	44
<i>Круш П.В., Гречко А.В.</i> Вплив податкового регулювання на взаємодію малих та великих підприємств	55
<i>Царенко О.В.</i> Консалтингові ресурси в умовах становлення інноваційної моделі економічного розвитку.....	66
<i>Корнєв М.М.</i> Основні тенденції реструктуризації національної економіки	73
<i>Пилипенко О.Є.</i> Зовнішньоекономічна та торгівельна політика уряду Росії у XIX – на початку XX ст.....	81
<i>Карпенко О.О.</i> Кластери як чинник підвищення конкурентоспроможності національної економіки.....	94
<i>Голованенко М.В.</i> Роль корпоративної соціальної відповідальності у зниженні соціальних ризиків.....	106
<i>Безус А.М., Кочарян І.С., Петровська Ю.В.</i> Визначення множини задач державного управління вищою освітою	112
<i>Знаменський І.О.</i> Фінансова система України в період світової економічної кризи: проблеми та перспективи.....	120
<i>Небава М.І.</i> Соціальне відторгнення в контексті формування соціальної політики людського розвитку.....	125
<i>Коваль С.П.</i> Сучасні проблеми безробіття та відторгнення населення з ринку праці України	136

Слободяник С.С. Сучасний стан та напрямки активізації інноваційної діяльності в Україні.....	145
Пушкарь І.В. Механізми стимулювання інноваційного регіонального розвитку.....	151
Колобова Л.В. Проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні.....	162
Ровний Я.А. Проблеми впровадження вартісно-орієнтованого управління на вітчизняних підприємствах.....	173
Матвійчук О.В. Особливості функціонування ринку страхових послуг України.....	181
Біла І.С., Петришина Н.В. Ідентифікація проблем взаємодії держави та підприємницького сектору в сучасних умовах в Україні	188
Бабина О.Є Концептуальні засади формування конкурентного середовища транспортних підприємств	200
Даниленко В.А. Методика вибору оптимальної моделі діагностування економічної стійкості підприємств.....	209
Кармазіна Н.В. Діяльність інтегрованих підприємницьких структур як чинник поглиблення міжрегіональних економічних зв'язків	221
Трусова М.В. Ефективність трансферу технологій як засобу збільшення конкурентоспроможності нафтогазового комплексу України	229
Гречко А.В., Гербеда М.В. Фінансова криза на підприємстві та заходи боротьби з нею	235
Кондрашихін А.Б., Кузьмичов А.І., Юсинів Т.В. Реалізація моделей стохастичного програмування в EXCEL для організації фінансово-економічних досліджень та прийняття рішень в умовах невизначеності й ризику	241
Рожманов В.В. Регіональні особливості інвестування підприємств машинобудування	249

4. Офіційна інтернет-сторінка Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dfp.gov.ua>.
5. Региональные рынки страхования в Украине: проблемы и перспективы развития // Финансовые услуги. – 2002. - № 7-8. - С. 6-11.
6. Мних М.В. Страхові компанії, їх роль та значення в системі ефективного забезпечення страхової діяльності // Финансовые рынки и ценные бумаги. - 2007. - №13. - С. 20-23.
7. Сучасний стан і перспективи розвитку страхового ринку в Україні// Тулуш Л.Д., Воскобійник Ю.С.// [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=386>
8. Гутко Л.М. Страховий ринок України: стан, проблеми розвитку та шляхи їх вирішення / Л.М. Гутко // Економіка. Фінанси. Право.- 2008 №7. -С.19-24.

УДК 330.342

29(4УКР)301
+ 29(4УКР)09

Біла І.С., к.е.н., ст. викл.;
Петришина Н.В., к.е.н., ст. викл.,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОБЛЕМ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ В УКРАЇНІ

У статті виділені основні проблеми взаємодії держави та підприємницького сектору в Україні. Останнє дасть можливість визначити напрями їх вирішення з метою підвищення ефективності функціонування національної економіки.

В статье выделены основные проблемы взаимодействия государства и предпринимательского сектора в Украине. Последнее позволит определить направления их решения с целью повышения эффективности функционирования национальной экономики.

The article highlighted the main problems of interaction between state and business sector in Ukraine. Other areas will enable to identify solutions to enhance the functioning of the national economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді: Взаємодія держави та підприємницького сектору в сучасних умовах обумовлюється дією багатьох факторів, які або підвищують її ефективність, або виступають нівелюючою силою в такому партнерстві. В умовах сучасного суспільства актуальною залишається проблема поєднання особистого, суспільного і корпоративного інтересів суб'єктів економіки. Рішення цієї проблеми лежить в межах взаємовідносин держави і підприємницького сектору. Позитивний потенціал таких відносин втілюється у значних можливостях даних суб'єктів забезпечити економічний розвиток на основі інноваційно-інвестиційних процесів, глибоку модернізацію економіки країни,

подолання інверсійності та деформованості ринкових відносин в Україні, підвищення конкурентоспроможності її економіки в посткризовий період. Вітчизняна практика засвідчила слабкість впливу держави на розвиток підприємницького сектору через, по-перше, незначні фінансові можливості, особливо в посткризовий період, по-друге, невизначеність міри держави в регулюванні економічних процесів та по-третє, відсутність чітко окреслених векторів, напрямів та сфер «прикладання зусиль» держави. Останнє актуалізує нагальну необхідність ідентифікації саме основних проблем взаємодії держави та підприємницького сектору в Україні з метою подолання розпорошеності зусиль держави у їх вирішенні.

Аналіз останніх досліджень: Питаннями взаємодії держави і суб'єктів підприємницької діяльності в Україні досить активно займаються такі українські вчені-теоретики, як З. Варналій, Л. Головка, І. Кузнєцова, С. Мочерний, Л. Дідківська, Л. Воротіна, С. Чистов, І. Михасюк, С. Дрига, В. Сизоненко, Н. Саніахметова, А. Ластовецький, В. Добровольська та інші. Цими науковцями висвітлено методологічні й макроекономічні питання регулювання державою трансформаційної економіки та меж її втручання, розроблено ряд аспектів проблеми становлення та розвитку підприємництва, в тому числі малого, запропоновано певні важелі механізму підтримки підприємництва в період трансформацій тощо.

Разом із тим, незважаючи на значну кількість опублікованих праць та їх наукову цінність, чимало теоретичних і практичних аспектів проблематики залишаються дискусійними й потребують подальших досліджень. Це стосується зокрема й визначення основних проблем взаємодії держави та підприємницького сектору в Україні.

У зв'язку з цим, **метою** даного дослідження є ідентифікація основних проблем взаємодії держави та підприємницького сектору в Україні в сучасних умовах з метою пошуку напрямів їх вирішення для підвищення ефективності функціонування національної економіки.

Виклад основного матеріалу: Світова фінансова криза 2008-2009 років, з одного боку, наочно продемонструвала нездатність підприємництва протистояти її викликам в усіх сферах економіки та швидко пристосуватися до постійно змінюваних ринкових умов. З іншого боку, світова криза показала і неспроможність держави активізувати свої зусилля в бік підтримки підприємництва та нівелювати негативні наслідки кризових явищ для суб'єктів господарювання. В таких умовах необхідно стає ідентифікація проблем взаємодії держави та підприємницького сектору, основними з яких, на нашу думку, є наступні:

1). *Слабкість інноваційної складової у взаємодії держави та підприємницького сектору, враховуючи нагальну необхідність модернізації економіки України.* Під модернізацією, розуміємо процес оновлення, який забезпечує скорочення відставання від інших країн, веде до прогресивних змін та створює основи стабільного розвитку в умовах сучасної глобальної

економіки. Цей процес пов'язаний із відновленням економічних, техніко-технологічних, політичних, суспільно-культурної сфер суспільства, інноваційною моделлю розвитку, тобто виступає системним процесом, реалізація якого потребує впровадження системних реформ [1, с.157]. Як бачимо, модернізація можлива в тому числі і за рахунок впровадження інноваційної моделі розвитку. Одним із напрямів реалізації останньої є інноваційна політика та стимулювання НДДКР, яка направлена на створення передумов для реалізації інноваційного та інтелектуального потенціалу нації.

Законодавчою базою для розвитку інноваційної діяльності на сьогоднішній день в Україні є Закони України "Про інноваційну діяльність" (2002 р.) та "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" (2003 р.). Першим нормативним актом закладено правові, економічні та організаційні основи державного регулювання інноваційної діяльності, передбачено створення державних інноваційних фінансово-кредитних установ, забезпечення безпроцентного кредитування на виконання інноваційних проектів, пільгового оподаткування інноваційних підприємств. Другий встановлює засади формування і реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, що повинно сприяти реалізації державної політики пріоритетного розвитку наукомістких виробництв. Із 2006 року почало функціонувати Державне агентство України з інвестицій та інновацій, яке бере участь у формуванні і забезпеченні реалізації інвестиційної та інноваційної політики, координації роботи державних органів влади в даних сферах. Однак, як свідчить практика, відпрацьованих державою стимулів недостатньо для створення сприятливих умов для інноваційної діяльності підприємств.

Сьогодні інноваційна діяльність підприємницького сектору України залишається на досить низькому рівні. Україна, посідаючи за кількістю науковців далеко не останнє місце в світі, поки що розвивається без істотного використання наукових досліджень. Частка вітчизняної наукомісткої продукції становить близько 0,1% на світовому ринку високотехнологічної продукції, який оцінюється в 2,5-3,0 трлн. дол. Україна представлена на цьому ринку переважно продукцією оборонно-промислового комплексу та авіаційної промисловості [2, с. 77].

На початку ринкових перетворень в Україні спостерігалось стрімке падіння впровадження інновацій. Так, за даними Держкомстату, у 1994 р. частка промислових підприємств, що впроваджували інновації складала 26% від загальної кількості промислових підприємств, до 2000 р. їх кількість зменшилась до 14,8%, у 2005 р. – до 8,2%. З 2006 р. означений показник збільшувався і у 2010 році становив 11,5% [3]. Як свідчать статистичні дані, питома вага промислових підприємств, що впроваджували інновації протягом 2000-2010 рр., загалом зменшилась більш як на 22,3% (табл. 1).

Як видно із табл. 1, кількість освоєних нових видів продукції зменшилась протягом 2000-2010 рр. більше ніж у 6 разів, а питома вага

реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції протягом 2001-2010 рр. впала більше ніж на 44% – з 6,8% до 3,8% відповідно, тоді як кількість впроваджених нових технологічних процесів зросла за 2000-2010 рр. – з 1403 до 2043, тобто майже в 1,5 рази [3].

Таблиця 1

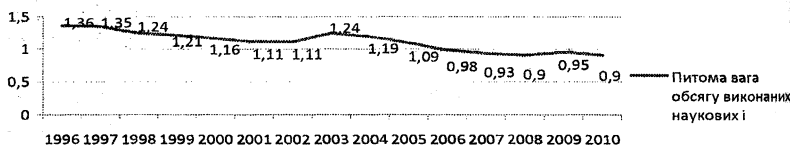
Впровадження інновацій на промислових підприємствах України у 2000-2010 рр.

	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації у загальній кількості	Впроваджено нових технологічних процесів	у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно виробництво нових видів продукції, найменувань	з них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції, %
2000	14,8	1403	430	15323	631	-
2001	14,3	1421	469	19484	610	6,8
2002	14,6	1142	430	22847	520	7,0
2003	11,5	1482	606	7416	710	5,6
2004	10,0	1727	645	3978	769	5,8
2005	8,2	1808	690	3152	657	6,5
2006	10,0	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	1647	680	2446	758	5,9
2009	10,7	1893	753	2685	641	4,8
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8

Джерело [3].

Переважно екстенсивний характер вітчизняних інноваційних процесів свідчить про те, що інноваційна продукція освоюється здебільшого шляхом використання наявних обладнання та технологій. Такий тип інноваційного розвитку має досить вузькі межі й майже неспроможний підтримувати конкурентоспроможність підприємств протягом тривалого часу через наявність фінансових обмежень для здійснення інноваційної діяльності підприємствами України. Так наприклад, у Франції та Італії державне фінансування НДДКР у загальному обсязі фінансування складає 43 %, у Японії та Великобританії – 38 %, Німеччині – 30 %, у США – 27 % [4, с. 205]. В Україні протягом 2000-2010 рр. обсяги фінансування з державного бюджету технологічних інновацій зросли майже у 2,7 рази, що складає відповідно 0,4% та 1,08% із загальної суми витрат. Однак результативність їх є низькою, а розмір недостатній для інноваційного прориву. Що ж стосується використання власних коштів підприємств на фінансування інноваційної діяльності, то цей показник досить помітно коливається – від максимуму у 87,7% у 2005 р. до мінімуму у 59,4% у 2010 р. [3]. Це свідчить, на нашу думку, про надзвичайну нестабільність джерел фінансування і небезпечні ризики.

Зрозуміло, що Україна поступається як розвинутим країнам, так і країнам СНД не тільки за кількісними, а й за якісними характеристиками науково-технічного потенціалу. Так, згідно з рейтингом Всесвітнього економічного форуму, серед 139 країн Україна у 2010-2011 рр. займала у сфері формування факторів інноваційного розвитку 63 місце, за технологічною готовністю – 83 [5]. Останнє підтверджує низька питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП (рис. 1).

Побудовано на основі джерела [3].

Рис. 1 Питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП в Україні у 1996-2010 рр.

Як бачимо, питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП в Україні характеризується спадною тенденцією – з 1,36 % у 1996 році до 0,9 % у 2010 році. Так, наприклад, відповідний показник у країнах-інноваторах коливається від 2,5 % до 4 % від ВВП. До країн лідерів з найбільшою наукоємністю ВВП відносять: Ізраїль – 4,74 %, Швеція – 3,63 %, Фінляндія – 3,47 %, Японія – 3,39 %, Корея – 3,22 %, США – 2,68 %. Найменша частка витрат на НДДКР у Словаччійській Республіці – 0,47 %, Мексиці – 0,46 % [6, с. 84].

Основними чинниками, які зумовлюють недостатній розвиток інноваційної діяльності і, на нашу думку, посилюють необхідність підвищення ролі держави в інноваційній сфері, є низький рівень витрат держави на інноваційну сферу, в тому числі низький рівень відповідальності за науку та впровадження НДДКР; відсутність сформованої інноваційної інфраструктури; відсутність механізмів комерціалізації результатів завершених науково-технічних розробок і передачі їх до сфери виробництва; високий економічний ризик залучення інвестицій у сферу високотехнологічного виробництва; слабка інноваційна спрямованість діяльності малого та середнього підприємництва; відсутність достатньо стимулюючого інноваційного пільгового оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності; неопрацьованість методик і механізму управління інноваційною діяльністю на рівні підприємств, що зумовлює несприйнятливості підприємств до інновацій; моральне та фізичне старіння науково-виробничої бази, в тому числі старіння наукових кадрів і послаблення притоку талановитої молоді тощо.

Проте низький рівень наукоємності вітчизняного виробництва визначається не тільки дефіцитом фінансових ресурсів, недостатністю

державних стимулів і пільг. Проблемою є те, що в структурі національної економіки домінують низькотехнологічні галузі, які природно є мало наукоємними (добувна, паливна, харчова, легка промисловість, агропромисловість). У цілому в Україні переважає відтворення виробництва 3-го технологічного укладу (гірнична металургія, залізничний транспорт, багатотоннажна неорганічна хімія та ін.) і майже 95 % вітчизняної продукції належить до виробництв 3-го та 4-го технологічних укладів [7]. За цих умов розвиток нанотехнологій (6-го укладу) відкриває широкі можливості не тільки для їх застосування у розробці нових матеріалів, зв'язку, біотехнологій, мікроелектроніці та енергетиці, а і для подолання вітчизняної кризи та прориву в інноваційному розвитку. В Україні дослідження в сфері нанотехнологій поки що мають розрізнений характер, а поширення діяльності згідно з створеною Програмою "Наноструктурні системи, наноматеріали та нанотехнології", залишається незадовільним.

Означена ситуація потребує формування на державному рівні концепції кооперації зусиль держави і підприємницького сектору у сфері фінансування інновацій та знаходження механізмів її реалізації. Необхідною є підтримка інноваційного підприємництва у пріоритетних галузях економіки, які б забезпечили конкурентні переваги України в умовах глобалізації. Такими галузями можна назвати: ресурсозберігаючі технології; нові види продукції; біотехнології; ракетно-космічні, авіакосмічні і оборонно-промислові технології; нанотехнології.

Отже, держава в рамках інноваційної політики має забезпечити розширене відтворення знань; створити умови для розвитку інноваційної інфраструктури; здійснити модернізацію промисловості із перепрофілюванням підприємств, формуванням нових коопераційних зв'язків, що забезпечують можливість реалізації перспективних науково-технічних програм розвитку виробництва.

2). *Недостатній вплив держави на банківську і грошово-кредитну системи країни в сфері кредитування підприємницького сектору з метою цілеспрямованої підтримки функціонування національного виробника.* Банківська система України і досі – в посткризовий період – залишається недостатньо розвиненою для вагомої підтримки підприємницьких структур та має певні проблеми, які останнім часом набувають особливої гостроти. Основними з них є наступні:

- висока концентрація капіталу у групі найбільших банків (на 1.00.2011 р. на банки групи I та II припадало 85,4% активів всього банківського сектору [10]);

- низький рівень капіталізації комерційних банків, незначна результативність їх функціонування (показник відношення власного капіталу банків до ВВП хоча зростає – із 3,9% у 2001 р., 9,8% у 2007 р. до 12,6% протягом 2008-2010 рр., проте залишається недостатнім для забезпечення стабільності функціонування та покриття ризиків; зменшення

співвідношення активів банків до ВВП – 97,7% у 2008 році, 96,4% у 2009 році та 86,1% станом на 1.01.2011 року; доходи банків України за 2009 р. збільшились лише на 16,7%, за 2010 рік зменшились на 4,3% і на 1.01.2011 р. становили 136,8 млрд. грн., тоді як видатки зросли за 2009 рік на 54,7%, зменшились на 17,4 % протягом 2010 року і склали на 1.01.2011 р 149,9 млрд. грн.; крім того, за підсумками 2010 року було зафіксовано від’ємний фінансовий результат діяльності банківського сектору в розмірі 13 млрд. грн. , які забезпечувались на 53,7 % збитками жбанів II групи [9; 10]);

-нерациональна територіальна структура, територіальна нерівномірність банківської системи та локальний характер банківських ринків (станом на 1.07.2010 р. більше половини діючих банків (54,1%) і банківських філій (11,8%) сконцентровано у Києві та Київській області [11, с. 283]) тощо.

Означені проблеми взаємодії банківського та підприємницького секторів поглибилися у зв’язку із вітчизняною і світовою кризою 2008-2009 років та продовжують і до сих пір стримувати стимули для розвитку підприємницької активності. Найбільшою проблемою, на наше переконання, стало значне погіршення можливостей доступу до банківського кредиту з боку підприємницького сектору через коливання валютного курсу, високий рівень процентних ставок, надмірних вимог до вартості застави тощо.

Можливості комерційних банків в сфері кредитування підприємництва, цілком залежать від характеру грошово-кредитної політики держави. Першочерговим завданням для України у цьому напрямку хоч і є сприяння переорієнтації кредитних ресурсів банківської сфери на довгострокове кредитування суб’єктів підприємницького сектору, особливо у посткризовий період, однак практика використання означених механізмів в Україні має зовсім протилежний ефект.

Політика обов’язкових резервів вважається найбільш дієвим інструментом держави з точки зору ступеня впливу на обсяги грошових ресурсів комерційних банків та їх інвестиційні можливості. З 5 грудня 2008 р. нормативи формування обов’язкових резервів були встановлені на такому рівні: за строковими коштами і вкладами юридичних та фізичних осіб у національній валюті – 0 %, за строковими коштами і вкладами юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті – 3 %, за коштами вкладів юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті на вимогу і коштами на поточних рахунках – 5 %. Середній розрахунковий норматив обов’язкового резервування у 2008 році становив 2,4 % [11, с. 45]. Однак, з 01.02.09 р. норматив обов’язкових резервів збільшено. Станом на 01.01. 2011 р. нормативи формування банками обов’язкових резервів становили: 4% – за строковими коштами юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті, 7% – за коштами юридичних та фізичних осіб в іноземній валюті на вимогу та 2% – за коштами, які залучені банками від банків-нерезидентів та фінансових організацій-нерезидентів [10], що призвело до скорочення кредитування підприємницького сектору банківською сферою.

Політика облікової процентної ставки також має вплив на зміну частки довгострокових кредитів і зростання інвестицій. Розмір облікової ставки встановлюється державою залежно від господарської кон'юнктури та цілей економічної політики. Що ж стосується України, то протягом 1998-2007 рр. облікова ставка зменшилась із 60 % до 8 % відповідно, процентна ставка впала з 54,5 % до 13,9 %, а темпи зростання ВВП прискорились з мінус 1,9 % до плюс 7,3 % [7, с. 131]. Облікова ставка, в середньому у 2009 р. склала – 10,25%, а на 1.10.2012 року становила 7,75% [12].

Регулювання обсягів грошових засобів й економічну діяльність суб'єктів держава здатна здійснити і через механізм купівлі-продажу цінних паперів. В Україні означений інструмент державного регулювання використовується у вигляді випуску державних облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Банки України є основними власниками ОВДП, а їх частка в активах консолідованого балансу банків України на 01.01.2009 р. становила 1,7 %, і порівняно з аналогічним періодом 2008 р. зросла на 0,77% [11, с. 72]. Останнє також негативно відобразилося на кредитній спроможності комерційних банків і втілилось у кредитних проблемах в банківському секторі України з кінця 2008 року.

Зацікавленість держави у довгостроковому кредитуванні підприємницького сектору на сучасному етапі залишається досить низькою, а її дії важко назвати адекватними економічним умовам розвитку. Означене посилює незначне задоволення банківською системою потреб підприємницького сектору, високий рівень процентних ставок, різке коливання валютних курсів і зменшення інвестиційної діяльності в економіці. Не викликає сумніву, що сучасна ситуація в банківській та грошово-кредитній сферах повинна змінити умови нагляду за комерційними банками з боку Національного банку в напрямку запровадження більш жорстких, nereкомендаційних дій та враховувати інтереси не представників органів державної влади, а вітчизняних підприємницьких структур.

Одним із шляхів пом'якшення негативних наслідків кризових явищ в банківській сфері, який спрацює в майбутньому на користь підприємницького сектору є зменшення залежності вітчизняного банківського сектору від світової кон'юнктури, а також вирішення проблем порушення стійкості банківської системи та втрати контролю над нею. Крім того, стабілізація банківської системи України є можливою за рахунок збільшення обсягу вітчизняного капіталу в банківській сфері, підвищення рівня капіталізації банківського сектору, спрямування грошово-кредитної політики держави на подолання кризових явищ і підвищення кредитної спроможності комерційних банків. Стимулюючі заходи в грошово-кредитній сфері, якими традиційно є зменшення облікової ставки, нормативів обов'язкових резервів та купівля цінних паперів, також повинні бути направлені на активізацію інвестиційного кредитування підприємницького сектору.

Означені заходи знаходяться в межах впливу держави на економіку в цілому та спрямовані на стимулювання розвитку підприємницького сектору і здатні вирішити недостатню спрямованість банківської і грошово-кредитної системи країни щодо кредитування підприємницького сектору та забезпечити цілеспрямовану підтримку національного виробника

3). *Значна позаринкова основа взаємодії держави і підприємницького сектору, проявом якої є тінізація економіки та корупція.*

Нагальною передумовою будь-яких дій держави в сучасних умовах стає діяльність, направлена на усунення позаринкових форм впливу на підприємницький сектор. Саме наявність тіньової економіки і різних форм девіацій в економічному житті, з одного боку, загострюють і мультиплікативно посилюють негативні прояви кризових явищ в економіці, особливо в умовах трансформаційних змін, оскільки, чим суперечливішою, менш чіткою та інтенсивнішою є позиція держави щодо порушень своїх вимог економічними суб'єктами, тим більшим є рівень тінізації економіки. З іншого боку, наявність позаринкових форм впливу на підприємницький сектор нівелює зусилля держави в кризових та посткризових умовах та не дозволяє виявити весь позитивний потенціал взаємодії держави та підприємницького сектору, призводить до послаблення її корисного ефекту для суспільства. Так, за офіційними даними Державною служби статистики України, частка тіньового сектору економіки до ВВП має зростаючу тенденцію – від 28 % у 2004 році до 38% у 2010 році [14, с. 9].

Узагальнюючи існуючі точки зору, можна виокремити такі основні причини тінізації сучасної української економіки:

- низька ефективність системи державного регулювання, що унеможливує результативну взаємодію держави та підприємницького сектору;
- неадекватність і безсистемність правового регулювання господарської діяльності, що створюють значні можливості для протиправних дій;
- непослідовність рішень органів державної влади, що призводить до значної зарегульованості діяльності економічних суб'єктів;
- наявність олігархічних груп, які прагнуть зберегти та розширити своє привілейоване становище та конкурують між собою за політичне та економічне домінування;
- зацікавленість окремих представників державних органів влади в існуванні тіньової економіки та в отриманні тіньових доходів;
- відсутність науково обгрунтованої стратегії розвитку країни та здійснення ринкових перетворень, що зумовлює помилки в діяльності державних органів влади;
- характер приватизації в Україні, яка відбувалась фактично напівлегально та зумовила первісне нагромадження капіталів в окремих груп населення;

- відсутність інвестиційної альтернативи тіньовим капіталам;
- потужний податковий тягар, який значно зменшує зацікавленість юридичних та фізичних осіб в офіційній підприємницькій діяльності;
- незахищеність громадян та підприємств від посягань злочинних формувань і встановлення прихованого контролю кримінальних структур за їх діяльністю;
- відсутність громадського контролю за діяльністю державного апарату тощо.

Корупція є одним із складових тіньової економіки. Так, за даними рейтингового дослідження міжнародної організації Transparency International у 2010 році Україна за рівнем корупції посіла 146 місце серед 189 країн світу [15]. Основними причинами розвитку корупції в Україні стали:

- відсутність стабільної законодавчої бази;
- відсутність правової культури та цінностей, зневажливе ставлення до правових принципів;
- безкарність суб'єктів корупційної діяльності;
- формальна участь та пасивність держави в сфері боротьби з корупцією;
- адміністративні бар'єри в сфері взаємодії держави та бізнесу (реєстрація, ліцензування, адміністрування податків тощо);
- наявна суперечність між швидкозмінюваними умовами ринкового господарства та чинним законодавством;
- низький рівень самоорганізації громадян;
- наявність лобіювання приватних інтересів в органах державної влади та інші.

Найбільш небезпечними наслідками зростання обсягів позаринкових форм впливу на підприємницький сектор, на наш погляд, за умов поширення наслідків кризових явищ у вітчизняній економіці є наступні:

-руйнування офіційного сектору економіки, дестимулювання розвитку національного виробництва, що зумовлює наростання соціально-економічної нестабільності;

-втрата податкових надходжень, і, як результат, – ускладнення виконання державою своїх фінансових зобов'язань перед суспільством, посилення нерівномірності податкового тиску;

-скорочення інвестиційних ресурсів в Україні через ускладнення відкритого витрачення тіньовими структурами прихованого від оподаткування доходу та його витікання за кордон;

-можливість монополізації економіки через зниження ціни продукції тіньового сектору на величину несплаченого податку;

-недієвість і невідповідність управлінських рішень реальній дійсності через відсутність повноти та об'єктивності офіційної інформації про розвиток економічних процесів в Україні;

-поширення правового нігілізму, незахищеності громадян, недовіри до влади;

-формування негативного іміджу нашої держави в очах світового співтовариства через викривлений розвиток принципів демократичного суспільства.

Саме тому антитіньова та антикорупційна діяльність держави повинна стати одним із пріоритетів державної політики в сучасних умовах, що сприятиме прозорим та ефективним взаєминам між економічними суб'єктами. Позитивні зрушення у напрямку усунення підґрунтя для існування тіньової економіки можливі лише за умови єдиної програми скоординованих дій держави для створення максимальної прозорості та врегульованості економічних відносин у суспільстві.

У цілому, виходячи із вищевикладеного, можемо стверджувати, що означені напрями діяльності держави по зменшенню тіньового сектору економіки та боротьбі з корупцією в Україні одночасно спрацюють і на підвищення ефективності взаємодії держави і підприємницького сектору.

Висновки з даного дослідження.

Отже, основними проблемами взаємодії держави та підприємницького сектору в сучасних умовах в Україні є: слабкість інноваційної складової у взаємодії держави та підприємницького сектору, враховуючи нагальну необхідність модернізації економіки України; недостатній вплив держави на банківську і грошово-кредитну системи країни в сфері кредитування підприємницького сектору з метою цілеспрямованої підтримки функціонування національного виробника; значна позаринкова основа взаємодії держави і підприємницького сектору, проявом якої є тінізація економіки та корупція. Саме ці проблеми потребують першочергових та цілеспрямованих дій держави в сфері взаємодії із підприємницьким сектором в посткризовий період в Україні. Знаходження напрямів їх вирішення дозволить усунути, з одного боку, нездатність підприємництва протистояти сучасним викликам в усіх сферах економіки та швидко пристосуватися до постійно змінюваних ринкових умов, а, з іншого боку, неспроможність держави активізувати свої зусилля в бік підтримки підприємництва та нівелювати негативні наслідки кризових явищ для суб'єктів господарювання. Саме знаходження форм вирішення вищезазначених проблем стануть напрямом наших подальших досліджень.

Використані джерела інформації:

1. Новий курс: реформи в Україні. 2010–2015 : нац. доп. / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. — К. : НВЦ НБУВ, 2010. — 232 с.
2. Гросул В.А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні / В.А. Гросул // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1 (3). – Том 1. – С. 76-82.
3. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

4. Марущак В. Особливості новітніх тенденцій науково-технологічного розвитку в системі антикризових заходів України / В. Марущак // Збірник наукових праць. Дослідження міжнародної економіки. – 2011. – Вип. 1(66). – С. 197-209.
5. Аналітична записка. Конкурентоспроможність України: оцінка Всесвітнього економічного форуму (за звітом про глобальну конкурентоспроможність 2010-2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71439>
6. Ящишина І.В. Фінансування науки як ключова проблема інноваційного розвитку країни / І.В. Ящишина // Економічний простір. – 2010. – № 38. – С. 82-88.
7. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів (проект). [Електронний ресурс] / Комітет з питань науки і освіти. – Режим доступу: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920&cat_id=46017&showHidden=1.
8. Ладюк О. Фінансово-економічна криза в Україні: наслідки та пропозиції щодо стабілізації / О. Ладюк, О. Собкевич // Економічний аналіз. – Вип. 8.(Частина 1) – С. 269-272.
9. Річний звіт Національного банку України за 2009 рік [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Publication/an_rep/A_report_2009.pdf.
10. Річний звіт Національного банку України за 2010 рік [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=77106>.
11. Валюшко І. В. Інфраструктурне забезпечення регіонального розвитку / І. В. Валюшко // Вісник Донецького університету. Серія В: Економіка і право. Спец. випуск. – 2011 – Т.2. – С. 281-284.
12. Річний звіт Національного банку України за 2008 рік [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Publication/of_vydan/Annual%20Reports/A_report_2008.pdf.
13. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.
14. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання. – К.: НІСД, 2011. – 31 с.
15. Ковальов Є. В. Корупційна загроза економічній безпеці України [Електронний ресурс] / Є. В. Ковальов // Право і безпека. Науковий журнал – 2011. – № 2 (39). – Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2011_2/